

Nr 54

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ett effektivare planeringsarbete för Storstockholm.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 313 av herr *Dahlén m. fl.* och II: 416 av fru *Nettelbrandt m. fl.* anhålles, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om

1) särskild utredning angående Storstockholms indelningsproblem samt den statliga regionala och lokala förvaltningens organisation;

2) särskild långtidsutredning rörande Storstockholms utveckling och resursproblem;

3) särskild utredning angående den regionala samordningen inom Storstockholms kommunala förvaltning.

I motionerna anföres, att Stockholms stad med grannkommuner är en region med växtvärk. Investeringsbehovet för utbyggnadsarbetet är utomordentligt stort och bördan vilar på kommuner med mycket olika resurser. Inom regionen blir man alltmer beroende av varandras handlande. För utbyggnad, standard och planering är man dessutom i växande grad beroende av statliga organ såsom vägmyndigheterna och de instanser, som bestämmer över lånemarknaden, samt andra.

På kommunalt initiativ har bildats samarbetsorgan, nämligen regionplane-förbundet, Storstockholms planeringsnämnd och Storstockholms sjukvårdsförhandlingsdelegerade (numera Storstockholms sjukvårdsberedning), men regionens gemensamma problem kräver nya och effektivare former för samverkan. Från statsmakternas sida har man emellertid förblivit ytterst passiv. På utredningssidan finns visserligen 1961 års storstadsutredning och kommittén för samordning av bostadsförmedlingsverksamheten samt den särskilda förhandlingsmannen för penetrering av den kollektiva närtrafikens samordningsproblem. Någon planeringsverksamhet för behandling av Storstockholms utvecklingsbehov i fråga om finansiella resurser och avvägningen av dessa på central nivå finns däremot icke.

Utredningar bör därför tillsättas med följande uppgifter:

1) indelningsproblemen och den statliga regionala och lokala förvaltningens organisation;

2) Storstockholms långtidsplanering med hänsyn till sannolika utvecklingstendenser och därav följande prognoser i fråga om följdinvesteringar och behov av låneutrymme och bidragsgivning för en adekvat anpassning mellan resurser och regionens utveckling;

3) den regionala samordningen inom den kommunala förvaltningen.

Dessa tre uppgifter är var för sig av sådan omfattning och betydelse att envar av dem självständigt engagerar var sin utredning.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 416.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Stockholms län, Stockholmstraktens regionplanenämnd och Storstockholms planeringsnämnd.

Överståthållarämbetet framhåller, att insikten om behovet av relativt ingripande åtgärder i indelnings- och organisationshänseende endast efter hand vuxit fram hos de berörda kommunerna och förutsättningarna för statliga ingripanden därför tidigare varit mindre gynnsamma. 1961 års storstadsutredning bör emellertid få fullföljas och utredning på de övriga avsnitten anstå i avvaktan på resultatet av de överläggningar, som inletts mellan Stockholms stad och berörda länskommuner angående regional handläggning av vissa frågor inom ramen för ett s. k. storlandsting.

Länsstyrelsen i Stockholms län anser, att det främst är frågan om behovet av en långtidsplanering som bör upptas till behandling. Länsstyrelsen erinrar om sin skrivelse den 25 oktober 1963 med hemställan om utredning rörande Storstockholms utbyggnad. I skrivelsen framhölls att vissa svårigheter på bostadsförsörjningens område kunde hänföras till det statliga centrala planet. Vidare framhölls finansieringssvårigheterna vid ett forcerat utbyggande.

Länsstyrelsen finner därför en snabbt genomförd långtidsutredning rörande Storstockholms utveckling vara av utomordentlig betydelse och tillstyrker en utredning med i huvudsak de syften som föreslagits i motionerna.

Regionplanenämnden framhåller, att Storstockholms problem kräver samordning i stora enheter. Ett viktigt steg har tagits genom de förhandlingar som inletts om bildande av ett »storlandsting». Ett sådant skulle utgöra en utomordentlig grund för lösande av föreliggande samordningsproblem, varför det kan ifrågasättas, om ytterligare utredning i frågan är erforderlig. En enhetlig länsadministration kan vidare innebära fördelar, men om denna fråga kräver ytterligare statlig utredning undandrar sig regionplanenämndens bedömande. Beträffande Storstockholms utveckling och resursproblem pågår redan omfattande studier under medverkan av Företagsekonomiska forskningsinstitutet vid handelshögskolan i Stockholm, Stockholms stads generalplaneberednings utredningskansli och regionplane-kontoret. Något statligt initiativ på detta område är icke påkallat.

Planeringsnämnden understryker att ett samarbete på alla områden av det kommunala fältet måste ske i fråga om Storstockholms utbyggnad. Kommunernas självständighet bör dock icke få rubbas. Nämnden omnämner de organ som redan tillskapats samt de överläggningar som satts i gång om ett storlandsting. I avvaktan på ett storlandsting kommer nämndens organisation att upprustas i första hand för att underlätta genomförandet av ett kraftigt ökat bostadsbyggande. Den snabba utbyggnaden av huvud-

stadsregionen gör det angeläget att berörda statliga samhällsorgan anpassar sin organisation för att på ett rationellt sätt kunna medverka till en ändamålsenlig utbyggnad av tätorten. Med storstadsutredningen, det framlagda förslaget om kommunindelning och utredningen om storlandsting förefaller det, som om ytterligare utredning om Storstockholms indelningsproblem och den statliga regionala och kommunala förvaltningen skulle få mycket begränsade uppgifter och sannolikt icke i avgörande grad kunna främja samordningssträvandena.

Nämnden hänvisar vidare till det av regionplanenämnden omnämnda utredningsarbetet om Storstockholms ekonomiska utveckling och resurser. Nämnden framhåller att det är angeläget att statsmakterna skapar garantier för den erforderliga kapitalförsörjningen inom ramen för långsiktig kommunal samhällsplanering och att de i sin allmänna planering i ökad utsträckning beaktar Storstockholms problem.

En från Stockholms stad erhållen förteckning över inrättade samarbetsorgan har såsom bilaga fogats till detta utlåtande.

Utskottet

När invånarantalet i en ort eller en kommun tillväxer mycket hastigt är det uppenbart, att detta måste medföra svårigheter för att ge invånarna tillfredsställande service och rimliga bekvämligheter. Problemet fördjupas, då tillväxten blir så stor, att kommunens gränser spränges, så att många som har sin förvärvsverksamhet inom den gamla mindre kommunen tvingas att bosätta sig i en annan närliggande kommun. Kommunerna i det nya storstadsområdet får vad motionärerna kallar växtvärk.

Det torde i första hand åligga de berörda kommunerna av olika slag att vidtaga sådana åtgärder, som kan anses behövliga för att göra förhållandena drägliga för befolkningen inom området. Så har också i stor utsträckning skett inom stockholmsområdet, Storstockholm. En rad samarbetsorgan har inrättats, av vilka de viktigaste omnämnes i motionen nämligen Stockholms-traktens regionplaneförbund, Storstockholms planeringsnämnd och Storstockholms sjukvårdsberedning. Härtill kan läggas Stockholms förorters samarbetsnämnd, Käppalaförbundet och stockholmstraktens vattenverksförbund. Det synes angeläget att understryka detta samtidigt som utskottet är väl medvetet om att problemen därmed ingalunda är lösta.

Många olika frågor torde emellertid kunna föras närmare sin lösning, om de förhandlingar, vartill Stockholms stad inbjudit kommunerna inom regionen för att överväga bildandet av vad man kallat ett »storlandsting», leder till ett tillfredsställande resultat. Från Stockholms läns landstings sida har man gått ytterligare ett steg, när man ställer sig positiv till alternativa lösningar på det administrativa området för det fall att frågan om storlands-

ting skulle dra ut på tiden. Goda skäl synes föreligga för att avvakta resultatet av dessa förhandlingar och därav föranledda utredningar, som redan satts i gång. Därtill kommer att statlig utredning pågår om förhållandena inom storstadsregionerna (1961 års storstadsutredning). Dess betänkande kan enligt uppgift väntas inom ganska kort tid. Att nu tillsätta en ny utredning om indelningsproblemen och förvaltningens organisation skulle enligt utskottets mening snarast verka fördröjande för frågans lösning. Utredningens resultat bör avvaktas liksom de åtgärder, som den kan ge anledning till. Dessförinnan torde man heller icke med någon framgång kunna bestämma sig för den regionala samordningen inom den kommunala förvaltningen. I sammanhanget vill utskottet vidare erinra om den pågående länsindelningensutredningen.

Vad slutligen angår av motionärerna begärd utredning om utvecklingstendenser och prognoser om tillgängliga resurser vill utskottet påminna om de undersökningar och utredningar om Storstockholms utveckling och resursproblem, som igångsatts i samverkan mellan Företagsekonomiska forskningsinstitutet vid handelshögskolan i Stockholm, Stockholms stads generalplaneberednings utredningskansli och regionplanekontoret. Det synes rimligt att de närmast berörda kommunerna och deras gemensamma organ i första hand själva verkställer de grundläggande undersökningarna. I den mån statlig medverkan därefter må vara erforderlig, bör sådan kunna påräknas. Utskottet är därför icke berett att i nuvarande läge tillstyrka en statlig utredning för Storstockholms del. Dessa problem måste enligt utskottets mening ses i ett betydligt större sammanhang.

Under hänvisning till vad ovan anförts får utskottet hemställa,

att de likalydande motionerna I: 313 och II: 416 ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 november 1964

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Sörlin, Hellebladh, Eric Gustaf Peterson, Tage Johansson, Svanström, Wallmark, Hedlund och fru Hultell;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herrar Skoglösa*, Jacobsson i Sala, Dickson, fru Jäderberg*, herrar Svensson i Kungälv, Lundmark, Haglund, Westberg*, Börjesson i Glömminge*, Bengtson i Solna och fru Forsling.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av fru *Forsling*.

Organ för samverkan mellan Stockholm stad och närliggande kommuner m. m.*Stockholmstraktens regionplaneförbund*

Förbundet har till ändamål att, genom upprättande av regionplan och därmed sammanhängande åtgärder, verka för att gemensam planläggning äger rum och länder till efterföljd inom regionplaneområdet beträffande grundragen för markens användning, såsom i fråga om viktigare trafikleder, flygplats, områden för tätbebyggelse och friluftsliv samt anläggningar för vattenförsörjning och avlopp.

Av fullmäktiges ledamöter utses en, tillika ordförande, jämte ersättare för denne av kungl. maj:t. Övriga ledamöter utses sålunda, att varje förbundsmedlem äger utse en ledamot samt därutöver en ledamot för varje fullt tal av 25 000 av folkmängden. Mandattiden är 4 år. Stockholms stadsfullmäktige har utsett 33 ledamöter i förbundsfullmäktige för åren 1963—1966. Antalet ledamöter i fullmäktige, som utsetts av andra medlemmar i förbundet än Stockholms stad utgör 53 st.

Förbundsfullmäktige biträdes av en förbundsstyrelse, benämnd *regionplanenämnd*. Antalet ledamöter i nämnden är nio. Nuvarande ledamöter och suppleanter i nämnden äro utsedda för åren 1964—1967. Mandatperioderna löper på fyra år. Stockholms stad utser fyra ledamöter och suppleanter och länskommunerna fem. I gengäld skall enligt överenskommelse ordföranden utses bland stockholmsledamöterna.

Stor-Stockholms planeringsnämnd

Planeringsnämnden är ett för Stockholms stad och grannkommunerna gemensamt organ för frivillig samverkan. Dess *huvuduppgift* är att med regionplanen som grund främja en ändamålsenlig och planmässig utbyggnad av Stor-Stockholm. I detta syfte har planeringsnämnden att behandla den mångfald samarbets- och samordningsproblem, som sammanhänger med huvudstadsregionens fortsatta utveckling såsom mark- och lokaliseringsfrågor, trafikapparatusens utbyggnad, vatten- och avloppsfrågor och andra stadsbyggnadsmässiga huvudfrågor, frågor om kapitalförsörjning och investeringsutrymme, frågor rörande skolväsendet m. m.

Planeringsnämndens verksamhet avser främst det s. k. *Stor-Stockholms planeringsområde*, vilket uppdelas i dels Stockholms stad, dels förortskommunerna. De senare är för närvarande 18 kommuner, nämligen Boo, Botkyrka, Danderyd, Djursholm, Huddinge, Järfälla, Lidingö, Märsta, Nacka, Saltsjöbaden, Sollentuna, Solna, Stocksund, Sundbyberg, Tyresö, Täby, Upplands-Väsby och Österhaninge.

Planeringsnämnden består av tio ledamöter och lika många suppleanter, varav hälften utses av Stockholms stad och hälften av Stockholms förorters samarbetsnämnd. Stockholms läns landstings förvaltningsutskott äger rätt låta representera sig vid nämndens sammanträden. Nämnden utser inom sig två växelvis tjänstgörande ordförande, av vilka en väljes bland stadens och en bland förortskommunernas ledamöter i nämnden.

Planeringsnämnden utser inom sig ett särskilt *arbetsutskott* med åtta ledamöter varav fyra från staden och lika många från förortskommunerna. Arbetsutskottet utgör även styrelse för Stor-Stockholms bostadsregister.

Av planeringsnämnden tillsatta särskilda utredningsorgan:

Stor-Stockholms planeringsnämnds trafikberedning

I beredningen, som har sju ledamöter, ingår representanter för Stockholms stad (två), Stockholms förorters samarbetsnämnd (två), Statens Järnvägar, Stockholms Spårvägar samt ett enskilt trafikföretag.

Delegerade för utredning rörande generalplan för Stor-Stockholms vattenförsörjning

I delegationen ingår två representanter för Stockholms stad, två från Stockholmstraktens vattenverksförbund jämte en från planeringsnämnden.

Delegerade för utredning rörande generalplan för Stor-Stockholms avlopp

I delegationen, som har sex ledamöter, ingår två representanter för vardera Stockholms stad, Käppalaförbundet och förortskommunerna.

Kommittén för planering av det icke-obligatoriska skolväsendet i Stor-Stockholm

Kommittén består av fyra kommunala förtroendemän från Stockholms stad och sju från förortskommunerna. Den starkare representationen för grannkommunerna är betingad av önskemålet att täcka in olika sektorer av skolregionen.

Stor-Stockholms sjukvårdsberedning

Beredningen är ett för Stockholms stad och Stockholms läns landsting gemensamt organ för förhandlingar angående gemensam planering av sjukhusväsendet i staden och länet. Stockholms stad och landstinget har vardera fem delegerade i beredningen.

Beredningen biträdes av ett expertutskott om sex medlemmar, varav tre är utsedda av staden och tre av landstinget. När det gäller frågor om undervisning och forskning vid de kommunala sjukhusen ävensom Karolinska sjukhusets inordnande i Stor-Stockholms sjukvårdsorganisation deltar två av staten utsedda representanter i utskottets arbete.

Stockholms förorters samarbetsnämnd

Samarbetsnämnden utgör ett samarbetsorgan för Stockholms grannkommuner med uppgift att behandla spörsmål av för dessa kommuner gemensamt intresse.

Den 1 januari 1963 var 26 kommuner anslutna. Kommun med högst 10 000 invånare utser två representanter i nämnden. Övriga kommuner utser därutöver en representant för varje påbörjat 10 000-tal invånare utöver 10 000. Nämnden består av 68 kommunala representanter. Landstinget utser en representant att delta i nämndens överläggningar.

Nämnden utser en styrelse om sju ledamöter och ersättare för dessa.

Stor-Stockholmsdelegationen

Stor-Stockholmsdelegationen är Stockholms stads särskilda organ för samverkan med grannkommunerna. Delegationen består av stor-stockholmsborgarrådet som ordförande samt ytterligare sex ledamöter jämte suppleanter, som väljs av stadskollegiet för ett år i taget.

Stockholms stads och läns bostadsnämnd

Såsom lokalmyndighet för frågor tillhörande bostadsstyrelsens verksamhetsområde finnes för Stockholms stad och Stockholms län en för staden och länet gemensam bostadsnämnd, benämnd Stockholms stads och läns bostadsnämnd.

Nämnden består av ordförande och nio ledamöter, varav fyra från Stockholms stad. Länsbostadsdirektören är självskriven ledamot i nämnden. För envar ledamot utom ordföranden och länsbostadsdirektören finnes en ersättare.

Ordförande, annan ledamot än länsbostadsdirektör samt ersättare förordnas av kungl. maj:t för en tid av högst tre år.

När länskolnämnderna år 1958 inrättades såsom regionala mellaninstanser mellan de lokala skolstyrelserna och skolöverstyrelsen respektive överstyrelsen för yrkesutbildning inrättades icke någon särskild mellaninstans för Stockholms stad. Förslag föreligger nu, att det fr. o. m. den 1 juli 1964 skall finnas en för Stockholms stad och län gemensam mellaninstans, benämnd *skolnämnden för Stockholms stad och Stockholms län*.

Beträffande sammansättningen av skolnämnden föreslås, att den skall bestå av nio ledamöter, av vilka en utses av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län i samråd, fyra av stadsfullmäktige i Stockholm och fyra av Stockholms läns landsting. För varje ledamot utses suppleant på motsvarande sätt. Kungl. maj:t förordnar till ordförande någon av ledamöterna.